

ORTADOğU GÜNDEMİ

1-7 Haziran 2020

2020

■ SURİYE GÜNDEMİ

• Uluslararası Gündemde Suriye:

Avrupa Komisyonu, Suriyeli mültecilere destek amacıyla 2020 yılını kapsayacak şekilde Türkiye'ye 485 milyon euro yardımda bulunmayı önerdi. Suriyeli mültecilere ayrılan toplam 585 milyon euroluk destek paketinin 485 milyon eurosunun Türkiye'ye aktarılması planlandı. Geri kalan 100 milyon euronun ise Ürdün ve Lübnan'da bulunan Suriyeli mültecilere destek verilmesi için kullanılması hedeflendi. Buna göre, Türk Kızılay ve Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Programı tarafından Türkiye'deki sığınmacılar için yürütülen Sosyal Uyum Yardımı (SUY) programı kapsamında dağıtılan Kızılaykart'lara, Suriyeli ve diğer sığınmacı çocukların eğitimlerinin devamlılığını sağlamaya yönelik Şartlı Eğitim Yardımı (ŞEY) programına toplam 485 milyon avro kaynak aktarılacak. Bu para daha önce üzerinde anlaşılan ve projelere bağlanan 6 milyar euroluk yardımın içinde değil, ayrı bir ödenek olarak gönderilecek. Avrupa Birliği'nin 2021-2027 yıllarını kapsayacak olan uzun vadeli bütçesi Ocak 2021 tarihinde yürürlüğe girecek.¹

Suriye İnsan Hakları Ağı (SNHR), geçtiğimiz hafta içerisinde yayınladığı raporda, Suriye'de mayıs ayında çoğu patlamalar sonucunda 26'sı çocuk, 6'sı kadın toplam 125 sivilin öldüğünü duyurdu. Raporda Suriye rejimi ordusu ve güvenlik güçlerinin 2'si kadın toplam 10 sivil öldürülürken, terör örgütü YPG/PKK işgalindeki bölgelerde 2'si çocuk toplamda 7 sivilin öldürüldüğü kayda geçti.²

• Suriye Rejimi:

4 Haziran Perşembe günü Suriye'nin Hama bölgesinde Suriye rejimi ordusunun askeri endüstri kompleksine bağlı bir atölyeye İsrail savaş uçakları tarafından düzenlenen saldırıda en az 9 rejim askeri ve İran destekli militan öldü. İsrail henüz bir açıklamada bulunmazken Lübnan kendi hava sahası üzerinden gerçekleşen bu saldırıyı İsrail'in Lübnan'ın hava sahasını Suriye'ye saldırmak için ihlal ettiği gerekçesi ile kınadı.³

Rusya makamları 3 Haziran'da sosyal medyadan yaptıkları açıklamada savunma amaçlı işbirliği çerçevesinde Mig-29 savaş uçaklarının ikinci partisinin Suriye rejimine teslim edildiğini aktardı. Suriye rejimi haber ajansı ise devir teslim törenin 30 Mayıs'ta Lazkiye'deki Rusya'ya ait Hmeymim hava üssünde gerçekleştiğini söyledi. Mig-29 savaş uçakları zaten Suriye rejimi tarafından kullanılmaktaydı.⁴

• Fırat'ın Doğusu:

Suriye Demokratik Güçleri'nin (SDG) sözde genel komutanı Mazlum Kobani, PYD ve ENKS arasında yürütülen birleşme görüşmelerinin birinci turunun başarı ile geçtiğini, ikinci tur gö-

rüşmelerin ise bayram sonrası başlayacağını duyurdu. Benzer bir açıklama PYD'nin sözde eşbaşkanı Salih Müslim tarafından da geldi. Bu bağlamda ikinci aşama görüşmelerin yapılacağı kesinleşti ancak tarihi konusunda henüz net bir bilgi bulunmamaktadır.⁵

Suriye'nin kuzeyinde masum sivilleri hedef alan YPG/PKK, halkın gıda ihtiyacı için ektiği tarım arazilerini ateşe verdi. Terör örgütünün tarım arazilerini yaktırmak için bölgedeki sempatanlarına para verdiği, yangını söndürmeye çalışan köylülere ateş açtığı ortaya çıktı. Yangınların sorumlusu olarak Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) ve Suriye Milli Ordusu (SMO) gösterilerek Barış Pınarı bölgesinde sağlanan huzur ve güvenlik hedef alındı. Şanlıurfa İl Emniyet Müdürlüğü ve Tel Abyad Koordinatör Emniyet Müdürlüğü ekiplerince terör örgütü YPG/PKK'nın faaliyetlerinin deşifresine yönelik yürütülen çalışmalar kapsamında, tarım alanlarını hedef alan teröristlerin yakalanması için çalışma başlatıldı. Tarlaları yaktığı tespit edilen terör örgütü YPG/PKK üyesi bir terörist yakalandı.⁶

• İdlib:

5 Haziran Cuma günü İdlib'de zırhlı ambulansa yapılan saldırı sonucu bir askerimiz şehit olurken iki askerimiz de yaralandı. Millî Savunma Bakanlığı'ndan yapılan açıklamada "bölgede tespit edilen hedefler ateş destek vasıtalarımızla derhal ateş altına alınarak gerekli karşılık verilmiştir" sözleri dile getirildi.⁷

Rusya, mart ayında yürürlüğe giren ateşkes antlaşmasından bu yana üç ay içerisinde muhaliflere karşı ilk defa saldırı gerçekleştirdi. Hama, İdlib ve Lazkiye bölgelerinin sınırlarının keşiştiği bir alana yapılan saldırıda hiçbir zayıf olmadığı açıklandı. Kaynaklar yapılan saldırının gayesinin Rusya'nın, muhalif güçleri M-4 karayolundan uzaklaştırmak olduğunu dile getirdi.⁸

Millî Savunma Bakanlığı, Türkiye ve Rusya tarafından Moskova Mutabakatı çerçevesinde kararlaştırılan İdlib bölgesinde M-4 karayolu üzerindeki ortak devriyelerin on dördüncüsünün 2 Haziran ve onbeşincisinin ise 4 Haziran olmak üzere kara ve hava unsurları eşliğinde gerçekleştiğini duyurdu.⁹

■ IRAK GÜNDEMİ

• Siyaset:

7 Mayıs'ta Irak Parlamentosu'nda düzenlenen Mustafa el-Kazımi hükümetinin güvenoyu oturumunda boş kalan yedi bakanlığa ilişkin yapılan yeni oturumda, Kazımi'nin aday gösterdiği yedi bakanın güvenoyu almasıyla 22 kişilik yeni kabine tamamlanmış oldu.¹⁰ Parlamento'da yapılan oylama sonucu Dışişleri Bakanlığı'na Adil Abdulmevdi hükümetinde Maliye Bakanlığı görevini yürüten Fuad Hüseyin, Petrol Bakanlığı'na İhsan Abdulcabbar İsmail, Göç ve

Göçmenler Bakanlığı'na İvan Faik Yakub, Ticaret Bakanlığı'na Ala Ahmet Hasan, Adalet Bakanlığı'na Salar Abdusettar Muhammed, Tarım Bakanlığı'na Muhammed Kerim Casim, Kültür ve Turizm Bakanlığı'na ise Hasan Nazım Abid Hummadı'nın seçildiği kaydedildi.

Irak Parlamentosu'nun ikinci büyük grubu olan Fetih Koalisyonu'nun içerisinde bulunan Bedir Örgütü'nün liderliğini yapan Hadi el-Amiri'nin, gerekçe göstermeksizin milletvekilliğinden istifa ettiği kaydedildi.¹¹ İstifa dilekçesinde Amiri'nin kendi yerine seçilmesi için Abdulkerim Yunus Aylan ismini önerdiği belirtilirken, siyasi kulislere Hadi el-Amiri'nin Haşdi Şaabi'nin başına getirilebileceği konuşulmaktadır.

Başbakan Kazımı'nin, ABD ile 10 Haziran'da başlaması planlanan stratejik müzakerelere katılacak Irak heyetindeki isimleri belirlediği ve görüşmelerin Dışışleri Bakanlığı düzeyinde gerçekleştirileceği öğrenildi.¹² Video konferans aracılığıyla gerçekleştirilmesi planlanan stratejik müzakerelere ilişkin ABD'nin Bağdat Büyükelçisi Matthew Tueller'in, müzakerelerin yalnızca güvenlik konusunda yapılmayacağını, aksine görüşmelerin iki ülke arasındaki ilişkilerin tüm boyutlarını kapsayacak şekilde icra edileceğini ifade ettiği kaydedildi.¹³

• Güvenlik:

Haşdi Şaabi Komisyonu Başkanı Falih Feyyad'ın imzasıyla yayınlanan kararname gereğince şehirlerde bulunan tüm Haşdi Şaabi askeri bürolarının kapatılmasına ve Haşdi Şaabi'ye bağlı tüm milis güçlerin isimlerinin yerine "alay" veya "tugay" gibi resmi askeri birlik isimlerinin kullanılmasına yönelik kararlar alındığı öğrenildi.¹⁴

Başbakan Kazımı'nin talimatıyla başlatılan ve Kazımı'nin bizzat gözlemlemeye giderek ilk yurt içi ziyaretini gerçekleştirdiği Kerkük'te uluslararası koalisyon güçleriyle birlikte icra edilen IŞİD'e karşı operasyonda, örgüte mensup 13 militanın öldürüldüğü, üç militanın yakalandığı ve örgütün elinde rehin tutulan üç kişinin kurtarıldığı açıklandı.¹⁵¹⁶ Ayrıca Diyala vilayetinde örgüte karşı gerçekleştirilen baskınlarda IŞİD mensubu 40 kişinin yakalanarak mahkemeye sevk edildiği belirtildi.¹⁷ Öte yandan örgütün Kerkük vilayetine bağlı Sergeran beldesinde düzenlediği bombalı saldırıda Irak ordusuna mensup iki askerin hayatını kaybettiği, 2 askerin ise yaralandığı bildirildi.¹⁸

Terör örgütü IŞİD'le mücadele kapsamında 2015'ten beri Irak'ta bulunan ve Tacı Askeri Üssü'nde Iraklı güvenlik güçlerine eğitim veren Avustralyalı ve Yeni Zelandalı askerlerin, Irak'taki misyonlarını sona erdirdiği öğrenildi.¹⁹ Avustralya Savunma Bakanı Linda Reynolds, yaptığı açıklamada IŞİD'e karşı verilen mücadeledeki ilerleme nedeniyle Irak'taki Avustralyalı askerlerin eğitim misyonu faaliyetlerinin sonuca ulaştığını ifade etti.

• Ekonomi:

Irak Parlamentosu'nda yapılan oturumda, 2020 yılı için yeni bütçe yasa taslağının 30 Haziran'a kadar tamamlanarak Parlamento'ya sunulması talep edildi.²⁰

Irak Petrol Bakanlığı'ndan yapılan açıklamada Irak'ın OPEC+ ile varılan üretim kesintisi anlaşmasına sadık kalacağı vurgulandı.²¹

• Sosyal Hayat:

Geçtiğimiz hafta 24 saat içinde 1252 koronavirüs vakasının saptanmasıyla Irak'ta bir gün içerisinde tespit edilen en fazla koronavirüs vaka sayısı tekrar aşıldı.²² Irak Sağlık Bakanlığı tarafından açıklanan güncel verilerin ışığında ülkede koronavirüs vaka sayısının 11 bin 98'e, virüs nedeniyle hayatını kaybeden insan sayısının ise 318'e yükseldiği kaydedildi.

Başbakan Kazımi başkanlığında toplanan Sağlık ve Ulusal Güvenlik Yüksek Komitesi, koronavirüs ile mücadele kapsamında ülke genelinde uygulanan sokağa çıkma yasağının bir hafta daha uzatılmasına karar vererek 13 Haziran'a kadar sokağa çıkma yasağı ilan etti.²³ 13 Haziran'dan sonraki süreçte ise akşam 6 ile sabah 5 saatleri arasında kalan zaman zarfında sokağa çıkma yasağının uygulanacağı açıklanırken, ayrıca ülkede her perşembe, cuma ve cumartesi günü 24 saatlik kesintisiz sokağa çıkma yasağı uygulanması kararı alındı.

Irak Sivil Havacılık Kurumu, havalimanlarının sivil uçuşlara kapalı kalmaya devam edeceğini belirterek ülkedeki uçuş yasağını aksi bir duyuru yapıncaya kadar uzattığını bildirdi.²⁴ Kurumdan yapılan açıklamada kararın koronavirüs ile mücadele kapsamında alındığı belirtilirken; uçuş yasağına askeri, sağlık ve kargo amaçlı uçuşların dahil olmadığı altı çizildi.

Sosyal medyaya yansıyan görüntülerde Zikar vilayetinde yerel Sağlık Bakanlığı Başkanı Abdul Hüseyin el-Cebri'nin ofisini basan göstericilerin, koronavirüs krizini kötü yönettiği gerekçesiyle Cebri'yi istifaya mektubu yazmaya zorladığı gözlemlendi.²⁵ Ancak Irak Sağlık ve Çevre Bakanlığı ve Zikar vilayet mahkemesinin, Cebri'nin istifasını kabul etmediği ve göstericiler hakkında soruşturma başlatıldığı öğrenildi.

İran'ın Huzistan eyaletine bağlı Hürremşehr'den, Irak'ın Um el-Kasr limanına seramik malzeme taşıyan "Behbahan" isimli İran'a ait bir yük gemisinin Irak karasularında battığı açıklandı.²⁶ Irak Ulaştırma Bakanlığı, geminin neden battığının henüz bilinmediğini belirtirken, gemi mürettebatındaki 1 kişinin hayatını kaybettiği ve 5 kişinin kurtarıldığı, kayıp mürettebatın kurtarılması için ise iki ülkenin arama faaliyeti başlattığı kaydedildi.

■ TÜRKMEN GÜNDEMİ

• Siyaset:

Irak Parlamentosu'nda 6 Haziran'da gerçekleştirilen oturumda kabine listesinde tamamlanamayan 7 bakanlığın da güvenoyu olması ile birlikte 22 kişilik kabine listesi tamamlanmış oldu. 22 kişilik kabine listesinde Türkmen bir bakana yer verilmedi fakat parlamento, Türkmenlerin temsili için Başbakan Kazımi'ye kabineye 'devlet bakanlığı' ekleme yetkisi verdi.

Parlamentodaki oturum sonrası açıklama yapan Irak Türkmen Cephesi Başkanı (ITC) ve Kerkük Milletvekili Erşat Salihi, verilecek bakanlık ile Telafer'den Mendeli'ye kadar tüm Türkmenlerin temsil edilebileceğini belirtti. Hükümet kurma sürecinde birçok zorlukla karşılaştıklarını dile getiren Salihi, bakanlık talep ettiklerinde parlamentodaki siyasi grupların kendilerinin ya Sünni ya da Şii siyasi gruplar arasında bulunmalarını istediklerini vurguladı.²⁷

Türkmeneli Partisi Yürütme Kurulu Üyesi Erşat Avcı, Türkmenlere verilen bakanlığı prensip olarak olumlu karşıladıklarını fakat adil ve yeterli görmediklerini vurguladı. Avcı, Türkmeneli Partisi olarak kabinede daha faal ve daha etkili olabilecek bir bakanlıkta Türkmen bir ismin olmasını arzu ettiklerini ifade etti. Diğer yandan Başbakan Mustafa Kazımi'nin samimiyetine güvendiklerini belirten Avcı, gelecek dönemde Türkmenler konusunda daha adil adımların atılacağını umduklarını ifade etti.²⁸

Irak Parlamentosu'ndaki en büyük siyasi grup olan Sairun Koalisyonu Sözcüsü Nebil el-Tarfi, Türkmenlerin kabinede temsilinin ulusal bir görev olduğunu vurguladı. Ayrım gözetmeksizin her etnik grubun devlet kademelerinde görev almasının Irak'ın istikrarına katkı yapacağını belirten Tarfi, Irak topraklarını savunmada fedakarlıkları ile bilinen Türkmenlerin kabinede temsil edilmelerinin olumlu bir gelişme olduğunu belirtti.²⁹

• Güvenlik:

Irak'ın kuzeyindeki kırsal ve dağlık alandaki terör örgütü IŞİD varlığına yönelik Irak güvenlik güçlerince Kerkük'ün güneyinde 2 Haziran itibarıyla geniş çaplı bir askeri operasyon başlatıldı.³⁰ ABD öncülüğündeki IŞİD karşıtı koalisyonun da operasyona katılım sağladığı bildirilirken koalisyonun özellikle hava ve istihbarat desteği sağladığının altı çizildi. Başbakan Mustafa Kazımi'nin Askeri Sözcüsü Yahya Resul yaptığı açıklamada, "Başbakan Kazımi'nin talimatıyla Kerkük'ün güneybatısında DEAŞ'a karşı 'Irak'ın Kahramanları' adlı operasyonlar başladı." ifadesini kullandı. Operasyonun 5 ayrı koldan devam ettiğini belirten Resul, bu operasyonla istikrar ve güvenliğin sağlanması ve söz konusu bölgenin DEAŞ kalıntılarından arındırılmasının amaçlandığını kaydetti.

Irak Başbakanı Mustafa Kazımi de IŞİD'e karşı başlatılan operasyonu takip edebilmek amacıyla Kerkük'e ziyarette bulundu. Operasyonu yürüten komutanlarla görüşme gerçekleştiren Kazımi'nin Kerkük Valisi ile bir görüşme yapmadığı gözlemlendi. Kazımi ayrıca yaptığı açıklamada operasyonun amacının Kerkük'teki IŞİD hücrelerinin kökünü kazımak olduğunu belirtti.

Diyala vilayetenin çeşitli bölgelerindeki terör örgütü IŞİD hücrelerine yönelik gerçekleştirilen operasyonlarda 40 örgüt militanının yakalandığı açıklandı. Diyala Polis Müdürlüğü Basın Sorumlusu Nihat Mahdavi, IŞİD militanlarının özellikle Mukdadiye ilçesine bağlı kasabalardaki örgüt hücrelerine yapılan baskınlar neticesinde yakalandıklarını duyurdu.³¹

Kerkük'ün Tazehurmatu kasabasına bağlı Beşir köyündeki halk, çevre köylerdeki halkın köylerine geri dönmesine yönelik politikaları protesto etti. Çoğunluğunu Türkmen nüfusun oluşturduğu Beşir köyü halkı, hükümetin çevre köylerde geçmişte IŞİD militanlarına yardım ve yataklık eden köylülerin geri dönmesini teşvik ettiğini belirterek hükümetin bu politikadan vazgeçmesini talep etti.³²

• Sağlık & Sosyal Hayat:

Koronavirüs ile mücadele amacıyla oluşturulan Kerkük Kriz Masası'ndan yapılan açıklamada, Kerkük'te uygulanan sokağa çıkma yasağının 13 Haziran'a kadar uzatıldığı bildirildi. Ayrıca Kerkük'teki toplam vaka sayısının 173 olduğu belirtilirken, toplam hayatını kaybedenlerin sayısının ise 5'e çıktığı açıklandı.³³

■ IKBY GÜNDEMİ

• Siyaset:

KDP'nin Irak yeni kabinesinde Dışişleri Bakanı olmasında ısrar ettiği ve bir önceki Adil Abdulmehdi kabinesinde Maliye Bakanlığı görevini icra eden Fuad Hüseyin'in Parlamento'dan güvenoyu alarak Dışişleri Bakanlığı görevine başladığı öğrenildi.³⁴ Öte yandan Başbakan Mustafa Kazımi'nin Parlamento'ya sunduğu bildiriye göre Dışişleri Bakanı Fuad Hüseyin'in aynı zamanda dış ilişkilerden sorumlu başbakan yardımcılığı görevini de icra edeceği kaydedildi.³⁵

IKBY İçişleri Bakanlığı, koronavirüs vakalarının artması nedeniyle haziranın ilk haftası boyunca bölgede kesintisiz sokağa çıkma yasağı uygulanması kararı almış, ancak bazı çevreler kararın siyasi gerekçelerle alındığını öne sürerek, Yeni Nesil Hareketi'nin lideri Şehsuvar Abdulvahid'in ekonomik durum yüzünden bölgede geniş kapsamlı gösteriler düzenlenmesi çağırısından sonra alınmasına dikkat çekmiştir.³⁶ Özellikle Süleymaniye'de sokağa çıkma yasağının uygulanmaması, KYB eş başkanlarının sokağa çıkma yasağına karşı

sert açıklamaları ve bölgede protestoların yaşanması sebebiyle uygulanması planlanan sokağa çıkma yasağı bir gün sonra iptal edilmiştir. Nitekim geçtiğimiz hafta boyunca Süleymaniye vilayetinin merkezinde ve civar ilçelerde protesto gösterileri düzenlenmiştir.

Facebook tarafından yayımlanan mayıs ayına ilişkin “koordineli asılsız davranışlar” raporunda, IKBY’den hareket ettiği tespit edilen ve bölgedeki kullanıcılara yönelik asılsız yönlendirme faaliyeti yürüttüğü belirtilen 71 sahte hesabın, 5 grubun ve 324 sayfanın kapatıldığı bildirildi.³⁷ Facebook’un aynı zamanda 31 Instagram hesabını da sildiği öğrenilirken, siteden yapılan açıklamada kapatılan hesapların IKBY Koruma Ajansı’na bağlı Süleymaniye merkezli Zanyari İstihbarat Örgütü ile ilişkisinin bulunduğu kaydedildi.

• Güvenlik:

IKBY hükümetinden yapılan açıklamada, önümüzdeki hafta Irak ile ABD arasında gerçekleştirilmesi beklenen ve iki ülke arasındaki ilişkilerin masaya yatırılacağı stratejik görüşmelerde IKBY Başkanlık Ofisi Başkanı Fevzi Hariri’nin IKBY’yi temsilen görüşmelere katılacağını bildirdi.³⁸

• Ekonomi:

Erbil’deki kabine toplantısında; Bağdat ile yeni bütçe anlaşmasına ulaşılsa bile devlet gelirinin memur maaşının ödenmesine yetmeyeceği, dolayısıyla yeni ekonomik reform yasasında kamu personeli çalışanlarının maaşlarında kesintilere gidileceği iddia edildi.³⁹ Nitekim geçtiğimiz haftalarda Başbakan Mesrur Barzani, önlerindeki tek seçeneğin memur maaşlarının azaltılması olduğunu beyan etmişti.

Öte yandan, Irak Maliye Bakanlığı’nın Erbil’e Nisan ayı bütçesindeki payını gönderirken şart koyduğu “30 gün içerisinde yeni anlaşma imzalanması” koşulunun gerçekleştirilebilmesi için iki haftadan daha az bir süre kalmıştır. Bağdat’ın, Erbil’in “günde 250 bin varil petrol ile iç gelirinin yüzde 50’sini” merkezi hükümete teslim edilmesi konusunda ısrarcı olduğu bilinirken; IKBY yetkililerinin ise Bağdat’tan kamu personellerinin maaşlarının ödenmesi için aldığı aylık 453 milyar dinar bütçenin 600 milyar dinara yükseltilmesini talep ettiği iddia edilmektedir.⁴⁰ Yorumcular, merkezi hükümet ile IKBY’nin Erbil’e merkezi bütçeden aylık 500 milyar dinar gönderilmesi noktasında anlaşacağını öngörmektedir.

• Sosyal Hayat:

IKBY’de tespit edilen toplam koronavirüs vaka sayısı 1183’e yükselirken, virüs nedeniyle hayatını kaybeden kişi sayısı 19’u, virüsü yenerek sağlığına kavuşan kişi sayısı ise 448’e ulaştı.⁴¹

■ KÖRFEZ GÜNDEMİ

• Suudi Arabistan:

Suudi Arabistan'da koronavirüs vaka sayısı 101.914 olarak saptanırken; toplamda iyileşen hasta sayısı 72.817'ye, ölüm sayısı ise 712'ye yükseldi.⁴² Salgınla mücadele kapsamında uzun süredir kapalı olan Kral Abdülaziz Uluslararası Havalimanı ise hafta içinde yeniden hizmet vermeye başladı.⁴³

Mısır Cumhurbaşkanı Abdulfettah es-Sisi, Libya'nın doğusundaki gayrimeşru silahlı güçlerin lideri Halife Hafter ve siyasi müttefiği Tobruk Temsilciler Meclisi Başkanı Akile Salih tarafından ortak bir basın toplantısı düzenlenmiş ve 'Kahire Bildirgesi' kapsamında Libya'da 8 Haziran'da uygulanmak üzere ateşkese varılması yönünde çağrıda bulunulmuştu. Suudi Arabistan ise Libya'daki çatışmayı durdurma ve siyasi yola dönüş çağrısında bulunan tüm uluslararası çabalardan memnun olduğunu belirtti. Bunun yanı sıra Suudi Arabistan, Libya Ulusal Mutabakat Hükümeti (UMH) ve Halife Hafter'e, ulusal çıkarlara ve ateşkese öncelik vermekle birlikte güvenlik ve istikrarı sağlamak ve ülkeyi dış müdahalelerden korumak amacıyla Birleşmiş Milletler (BM) himayesinde acil ve kapsamlı siyasi müzakerelere başlama çağrısında bulundu. Riyad yönetimi gibi Ürdün, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ve Arap Birliği de söz konusu bildiriye destek verdiklerini açıkladı.⁴⁴

Geçtiğimiz aylarda İngiltere Premier Lig ekiplerinden Newcastle United'ın Suudi Arabistan Veliyaht Prensi Muhammed bin Salman'ın başında bulunduğu Kamu Yatırım Fonu tarafından satın alınması için 300 milyon euroluk bir teklif yapılmış; ancak bu durum çeşitli insan hakları örgütleri ve Premier Lig'in yayın ortaklarından Katar merkezli medya kuruluşu olan beIN Sports tarafından tepkiyle karşılanmıştı. Suudi Arabistan'ın korsan yayınlara izin vermesi nedeniyle söz konusu satışın yapılmasını istemeyen beIN Sports tarafından Premier Lig kulüplerine mektup gönderilmişti. Böylelikle, Newcastle United'ın satışı da ertelenmişti. Bu gelişmelerin akabinde Suudi Arabistan'ın, korsan yayın nedeniyle beIN Sports'a yayın hakları için para ödemeye hazırlandığı iddia edildi. Daily Mail'de yer alan habere göre, anlaşmanın iptal edilmesinden çekinen Suudi Arabistan'ın, Katar'ın yayın haklarından elde ettiği 500 milyon poundluk zararı karşılamak suretiyle Newcastle United'ın satışında herhangi bir sıkıntı çıkmaması için çaba gösterdiği iddia edildi.⁴⁵

Toplumsal gelişmelerde, Suudi Arabistanlı aktivistlerden oluşan "Düşünce Mahkumları" isimli Twitter hesabı tarafından Riyad yönetimine, tutuklu kadın aktivistlerden Luceyn el-Hezlul'un sağlık durumunu açıklamalarına ilişkin bir çağrı yapıldı.⁴⁶ Luceyn el-Hezlul, İman en-Nefcan, Nevf Abdulaziz ve Rukayye el-Muharib gibi isimlerin aralarında bulunduğu Suudi kadın aktivistler, 2018 yılının mayıs ayında gözaltına alınmış; söz konusu aktivistlerin bazıları ise "ülke çıkarlarına zarar verme" suçlaması ile karşı karşıya kalmıştı.

• Birleşik Arap Emirlikleri:

Birleşik Arap Emirlikleri'nde (BAE) koronavirüs vaka sayısı 38.808 olarak saptanırken; toplamda iyileşen hasta sayısı 210.806'ya, ölüm sayısı ise 276'ya yükseldi.⁴⁷

Hafta içinde Libya'da yaşanan gelişmeler önemliydi. Libya'nın Misrata kentinde BAE'ye ait silahlı insansız hava aracının (SİHA) düzenlediği hava saldırısında Libya ordusu mensubu iki asker hayatını kaybetti.⁴⁸ Ayrıca BAE'nin Halife Hafter'e bağlı milislere gönderdiği ve milislerin depolarından çıkan yüz milyonlarca dolar değerindeki nitelikli silah, mühimmat ve araç ele geçiren Libya ordusu tarafından Sirte kentinde BAE'ye ait bir SİHA düşürüldü.⁴⁹

BAE, son dönemde İsrail ile ilişkilerini pekiştirmeye devam etmektedir. Bu kapsamda BAE-İsrail arasında son yıllardaki yakınlaşmanın bir sonucu olarak farklı ülkelerden gelen 3 bine yakın Yahudi tarafından "BAE Yahudi Topluluğu" kuruldu ve söz konusu topluluğa resmi olarak bir Twitter hesabı açıldı.⁵⁰

Son olarak, BAE'de demokratik reform talebinde buldukları için yıllardır hapiste tutulan insan hakları aktivistlerinin, cezalarını tamamlamalarına rağmen tahliye edilmediği belirtildi.⁵¹ İnsan hakları ihlalleri sebebiyle uluslararası kamuoyu Suudi Arabistan gibi BAE üzerindeki baskısını artırsa da söz konusu tutumlar devam etmektedir.

• Katar:

Katar'da koronavirüs vaka sayısı 68.790 olarak saptanırken; toplamda iyileşen hasta sayısı 44.338'e, ölüm sayısı ise 54'e yükseldi.⁵² Salgınla mücadele kapsamında tıbbi yardımları ihtiyaç sahiplerine yönlendirmekte önemli bir görev üstlenen Qatar Airways, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) ile tüm dünyada yerlerinden edilmiş kişilere insani yardım ulaştırılmasına ilişkin iki yıllık bir anlaşma imzaladıklarını duyurdu.⁵³

5 Haziran'da, Suudi Arabistan, BAE, Bahreyn ve Mısır'ın terör gruplarını desteklediği suçlamasıyla Katar ile tüm diplomatik ilişkilerini kesmeleri ve söz konusu ülkenin ekonomik olarak ablukaya alınmasıyla yaşanan 2017 tarihli Körfez krizinde 3 yıl geride kalmış oldu. 3 yıldır uygulanan ablukaya rağmen Katar'ın sahip olduğu siyasi ve ekonomik gücü ve istikrarı baz alındığında bu süreci iyi idare ettiği söylenebilecektir. Katar Dışişleri Bakanı Muhammed bin Abdurrahman Al Sani, konuya ilişkin olarak Katar'a uygulanan ablukanın esasen Körfez İşbirliği Konseyi'ne (KİK) ve Körfez halkına zarar verdiğinin altını çizirken, krizin çözümü noktasında ülkesinin diyaloga hazır olduğunu ve yeni bir girişimin sonuç vermesinden ümitli olduklarını ifade etti.⁵⁴

Son olarak, Katar enerji şirketi Qatar Petroleum ile Güney Koreli 3 büyük şirketle (Daewoo Shipbuilding & Marine Engineering, Hyundai Heavy Industries, Samsung Heavy Industries)

19,23 milyar dolarlık bir anlaşma imzaladı. Bu kapsamda Daewoo, Samsung ve Hyundai tarafından 2027 yılına kadar yapılacak 100'den fazla LNG gemisi Qatar Petroleum'a verilecek.⁵⁵

• Kuveyt:

Ülkede toplam pozitif koronavirüs vaka sayısı 31,131'e yükseldi. Ölüm sayısının 254⁵⁶, iyileşenlerin sayısının ise 20,205 olduğu belirtildi.⁵⁷ Kuveyt Sağlık Bakanı'nın açıklamasına göre gelecek hafta Japonya tarafından virüse karşı denenen ve olumlu sonuçlar alınan Avigan ilacının Kuveyt'e getirileceği açıklandı.⁵⁸ Kuveyt İçişleri Bakanlığı yabancı işçilerin çalışma ve ikametgâh izinlerini üç ay daha uzatmaya karar verdiklerini, bu sürenin 1 Haziran-31 Ağustos tarihlerini kapsayacağını açıkladı.⁵⁹

Kuveyt Petrol ve Elektrik Bakanı Dr. Halid el-Fadıl, OPEC+ üyeleri arasında yapılan anlaşmanın küresel petrol piyasasını iyi etkilediğini ve küresel petrol talebinin arttığını ve Kuveyt'in bu anlaşmanın bir parçası olmaktan memnun olduğunu belirtti.⁶⁰

İtalya Savunma Bakanı Lorenzo Guerini, Kuveyt'le savunma işbirliğinin düzeyine vurgu yaparak Kuveyt'in bölgesel ve küresel istikrarı sağlamada önemli bir Körfez ülkeleri olduğunu belirtti. Kuveyt'in İtalya Büyükelçisi Şeyh Azzam Al-Sabah, gelişen ilişkilerden ve işbirliğinden memnun olduklarını, İtalya'nın Kuveyt'in savunma gücünü modernleştirmesine ve geliştirmesine desteklerine değer verdiklerini açıkladı.⁶¹

Kuveyt Başbakanı Şeyh Sabah Halid Al-Hamad Al-Sabah, güncel ekonomik durumların bütçe kesintisi gerektirdiğini açıkladı. Hızlı çözümler üretilmezse şirketlerin olumsuz etkileneceği, bankalara hükümetin destek verip kredi kabiliyetlerini arttıracaklarını, indirim oranının azaltılacağı, özel sektör ve yatırımcı çekmenin Kuveyt için önemli olduğu belirtildi. Beş yıl boyunca hükümet kurumlarının bütçelerinin arttırılmayacağı ve 2020-2021 bütçesinin %20 oranında daha az olacağı da kabul edildi.⁶²

Dışişleri Bakanı Şeyh Dr. Ahmet Nasır Al-Muhammed Al-Sabah, Yemenli mevkidaşı Muhammed Al-Hadrami ile bir telefon görüşmesi gerçekleştirdi. Yemen'in bütünlüğüne, istikrarına ve güvenliğinin tekrar inşa edilmesine vurgu yapılarak Kuveyt'in desteği belirtildi.⁶³ Kuveyt Hükümeti Libya'daki tarafları tansiyonu düşürmeye ve BM Güvenlik Konseyi'nin sağladığı şartlar altında siyasi bir çözüm bulmaya davet etti. Mısır lideri Abdül Fettah El-Sisi'nin müzakere masası oluşturma çabalarını da desteklediklerini belirtti.⁶⁴

• Umman:

Son verilere göre Umman'da pozitif koronavirüs vaka sayısı 16,882'ye, ölü sayısı da 75'e ulaştı. 3,451 hastanın ise iyileştiği açıklandı.⁶⁵

Umman Sultanı Heysem bin Tarık'ın yayınladığı kraliyet kararnamesiyle Umman Yatırım Enstitüsü'nün kurulacağı açıklandı.⁶⁶ Umman'ın ilk milli uydu programına başlayacağı ve uluslararası danışmanlık şirketlerine finansal ve teknolojik destek için başvurdukları belirtildi. Muskat merkezli Uzay İletişim Teknolojileri şirketinin başında olacağı projede ilk milli uydunun 2023-2024 yıllarında fırlatılmasının planlandığı belirtildi.⁶⁷

• Bahreyn:

Bahreyn'de koronavirüse karşı önlemler alınmaya devam ediliyor. Bu kapsamda Kral İsa El Halife Kraliyet İnsani Yardım Kuruluşu tarafından yetim ve dullar için ödenen aylık miktarın %20 oranında arttırılmasına ilişkin bir karar yayınladı.⁶⁸ Ayrıca Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan bir açıklamada da yeni eğitim öğretim yılının eylül ayında başlayacağı bilgisi paylaşıldı. Hastalıkla ilgili son veriler ise řu şekilde; hasta sayısı 14.383, ölü sayısı 25, iyileşen 9.056.⁶⁹

Öte yandan Körfez krizi 5 Haziran günü 3. yılını geride bırakırken, Bahreyn medyası konuyu geniş çapta ele aldı. Katar'ın terörizme desteğinin devam ettiği ve ülkelerin içişlerine karıştığı vurgusu yapıldı.⁷⁰ Dışişleri bakanlığı bir açıklama yaparak Mısır Devlet Başkanı Abdül Fettah El-Sisi tarafından Libya için yaptığı ateşkes çağırısına destek verdi.⁷¹ Son olarak Kral İsa bin El Halife yakın ilişkiler içerisinde bulunduğu Suudi Arabistan Kralı Selman'a Prens Faysal bin Abdülaziz'in ölümünden dolayı taziye dileklerinde bulundu.⁷²

• Yemen:

Yemen'de darbeci Husilerin Marib şehrine doğru ilerleyişi devam etmektedir. Son gelişmelere göre Husi milisler birkaç farklı noktadan şehrin giriş noktalarına doğru ilerleme kaydettiler. Eyalet merkezi Marib'i, Husiler uzun süredir kontrol altına almaya çalışıyorlardı. Yine aktarılanlara göre Husiler tarafından gerçekleştirilen bir roket saldırısında üst düzey Suudi bir askeri yetkili de hayatını kaybetti. Husilerin bu ilerlemesine karşılık Suudi Arabistan öncülüğündeki Arap güçleri tarafından 15 hava saldırısı düzenlendi.⁷³ Öte yandan Husilerin Suudi Arabistan sınırına doğru yaptığı insansız hava aracı saldırıları da devam ediyor. Hafta başında Suudi yetkililer tarafından yapılan açıklamada Husilere ait 2 insansız hava aracının düşürüldüğu bilgisi paylaşıldı.⁷⁴

Yemen'deki savaştan en çok etkilenen kesimlerden biri de şüphesiz ki çocuklar oldu. Husi kontrolündeki bölgelerde çocuk kaçırma ve çocuklara karşı şiddet vakalarında artış olduğu biliniyordu. Son gelişmelere göre Husi kontrolündeki bölgelerde çocukların cephede savaşmak üzere askere alınması süreci başlatıldı. Çocuklar ve gençler ailelerinden habersiz şekilde koronavirüsten korunma gerekçesiyle kandırılıp milis olarak yazılarak cephelerde savaşmaya gönderiliyor.⁷⁵ Ayrıca Yemen merkezi hükümet yetkilileri ülkedeki BAE varlığına karşı eleştirilerine devam ediyor. Yemen merkezi hükümeti Devlet Bakanı Abdulgani Cemal Twitter'da

paylaştığı bir mesajda, BAE'nin Yemen'e hiçbir şekilde yardımda bulunacak bir girişim içerisinde olmadığını ifade etti. Yine bir başka yetkili Muhtar EL-Rahbi de twitterda yaptığı bir paylaşım ile BAE'nin Yemen'e Aden'deki isyancı milislerden başka hiçbir şey göndermediğini, tek yaptığı Sokotra takım adalarını kontrol etmeye çalışmak olduğunu söyledi.⁷⁶

Yemen'deki insani yardım faaliyetlerinin fon yetersizliği sebebiyle tehlikede olduğunu daha önce ifade eden BM yetkililerin çağırısı üzerine Suudi Arabistan ve BM ortaklığıyla, Suudi Arabistan'ın ev sahipliğinde online bir bağış toplantısı düzenlendi. Toplantı sonunda katılımcılar toplam 1,35 milyar dolar bağış taahhüdünde bulundu.⁷⁷ Bu miktar BM'nin hedeflediği 2,4 milyar doların altında kalarak hayal kırıklığı yarattı.⁷⁸

Son olarak koronavirüs vakalarına ilişkin verilere göre tespit edilen vaka sayısı 482 iken, hayatını kaybedenlerin sayısı da 111'e ulaştı.⁷⁹ Bu verilere göre dünyada koronavirüsün mortalite oranı en yüksek olan ülke yaklaşık %23'lük oranla Yemen oldu.

■ KUZAY AFRIKA GÜNDEMİ

• Fas Gündem

Fas'ta koronavirüse yakalananların toplam sayısı 8224'e yükseldi. Hastaların 7364'ü iyileşirken 208'i hayatını kaybetti.⁸⁰ Fas meclisinin aldığı karar ile birlikte karantina ve sokağa çıkma yasakları gibi önlemlerin 11 Haziran itibarıyla kaldırılacağı duyuruldu.⁸¹

İspanya İçişleri Bakanı ile Fas İçişleri Bakanı görüştü. Yapılan görüşmelerde iş birliği mesajları verilirken özellikle düzensiz göç problemine değinildi. 2019 yılında Fas'tan İspanya'ya kaçak yollarla geçmeye çalışan yaklaşık olarak 74,000 kişi Fas güvenlik güçlerince engellendi. Ocak-Nisan döneminde ise yakalanan kişi sayısı 6500 olarak açıklandı.⁸²

Birleşik Arap Emirlikleri'ne ait Arap Para Fonu tarafından koronavirüs ile ekonomik mücadeleleri için Fas ve Tunus'a kredi sağlandı. Turizm sektörünün sekteye uğramasından kaynaklı olarak ekonomik sıkıntılar yaşayacağını öngören Fas, yaklaşık 211 milyon dolarlık bir kredi aldı.⁸³ Fas'ın Yeni Kalkınma Modelinden Sorumlu Özel Komite Başkanı, Fransız elçisine bilgi sızdırmakla suçlandı. Tartışmalar üzerine Başkan, Fransa'nın ve Avrupa Birliği'nin (AB) Afrika üzerine projelerinin olduğunu ve aynı şekilde Fas'ın da çalışmalarının olduğunu bunların paylaşılarak kazan-kazan dahilinde Fas halkının faydasına olması için çabaladıklarını ifade etti.⁸⁴

• Cezayir Gündemi:

Cezayir'de koronavirüse yakalanan kişi sayısı 10.154'e yükselirken, 6717 kişi ise iyileşmiştir. Virüs kaynaklı olarak hayatını kaybedenlerin sayısı ise 707'ye çıktı.⁸⁵ Pandeminin izleri Cezayir ekonomisinde ciddi şekilde hissedilmektedir. Hükümet pazar günü yaptığı açıklamada,

Cezayir'in 2020 yılının ilk çeyreğinde enerji kazancının neredeyse %26 düşerek dış ticaret açığını geçen yılın aynı dönemine göre %26'nın üzerine çıkardığını söyledi.⁸⁶

Fransa Savunma Bakanı, Mağrip'in el-Kaide lideri Cezayirli Abdelmalek Droukdel'in öldürdüğünü açıklamıştır. Operasyona Cezayir güçlerinin de katıldığına dair söylentiler bulunmaktadır.⁸⁷ Cezayir'in yabancı yatırımlar için geçerli olan %51'e %49 yasanın değişeceği söylentileri gündeme geldi. Bu yasaya göre, ithalat ve ihracat dışında bir ekonomik faaliyet amacı ile kurulacak şirketlerin sermayelerinde %51 oranında yerli ortak bulundurmaları zorunludur. Yasanın değişmesi ihtimali yoğun tartışmalara neden oldu.⁸⁸

Mali silahlı kuvvetleri, Sahel'deki terörist gruplarla mücadele için Cezayir tarafından hibe edilen 53 araçlık ilk partiyi yardımı aldı. Yine Mali'ye Almanya başta olmak üzere AB ülkeleri ve Katar askeri yardımlar gerçekleşti.⁸⁹

• Tunus Gündemi:

Koronavirüs pandemisinin etkilerinin azaldığı bir başka ülke ise Tunus'tur. Ülkede 4 gündür yeni vaka bildirilmedi. Toplamda 1087 vaka mevcut 982 kişi iyileşirken 49 kişi ise hayatını kaybetti.⁹⁰ Bununla birlikte hükümetten yapılan açıklamaya göre 27 Haziran itibariyle tüm sınır kısıtlamalarının kaldırılacağı ilan edilmiş ve turizm sektörünün yeniden canlanması beklenmektedir. Aynı zamanda perşembe gününden de itibaren şehirler arası seyahatlere de başlanacağı bildirildi.⁹¹

Reşit Gannuşi, son zamanlarda kendisine ve Ennahda Hareketi'ne karşı yürütülen kara propagandalara yanıt verdi. Tunus'ta, birilerinin bizi şeytanlaştırılması gibi bir sorunla karşı karşıyayız ve bu hastalık Tunus demokrasisi için bir tehdit oluşturuyor dedi. Kendisine ve meclisin feshedilmesine yönelik yürütülen sosyal medya kampanyalarına yönelik ise Gannuşi, demokrasi karşıtı bir istibdat yönetimi arzu eden bu kimselerin hayal dünyasında yaşadıklarını belirtti. UMH güçlerinin 18 Mayıs'ta Vatiyye Havaüssü'nde kontrol sağlaması sonrasında Serrac ile telefonda görüşen Gannuşi'ye tepkiler gelmiş bu süreç sonrasında kampanyalar başlamıştı.⁹²

• Libya Gündem:

Libya'nın meşru hükümeti Ulusal Mutabakat Hükümeti (UMH)'nin, nisan ortasında Trablus ile Tunus arasında kontrolü sağlayarak yakaladığı ivme bu hafta da devam etti. Trablus Havaalanında 'da kontrolü sağlayan UMH güçleri, burada bazı mühimmatlara ulaştıklarını ancak havaalanı altyapısının %90'lık kısmının hasarlı olduğunu belirtti. Serrac, Cumhurbaşkanı Erdoğan ile görüşmek için Ankara'ya bir ziyarette bulunurken, UMH güçleri Terhune'yi de ele geçirerek kritik bir kazanım daha sağladı.⁹³ Sahada elde edilen kazanımların sürdürülmesi, bu süreçte en aktif rolü üstlenen Türkiye ile iş birliklerinin artırılması ve süreç hakkında

müzakerelerde bulunmak için Türkiye'ye gelen Serrac ve Cumhurbaşkanı Erdoğan değerlendirmelerde bulundu. Cumhurbaşkanı Erdoğan, Libya'daki meşru güç olan UMH'ye uluslararası hukuk çerçevesinde haklı desteklerini sürdüreceklerini ifade ederken, darbeci Hafter ile iş birliği yapan devletleri kınadı. Serrac da Türkiye'ye olan minnettarlığını ifade ettikten sonra, Libya'nın inşa sürecinde daha çok Türk firması görmek istediklerini vurguladı.⁹⁴ Libya Ulusal Ordusu komutanı Hafter, Mısır'ın Türkiye'nin Libya'daki müdahalesini durdurması için uluslararası destek istedi. Sisi, Akile Salih ve Hafter yapmış olduğu görüşmeler sonrasında "siyasi bir girişim" başlattıklarını açıklayarak 8 Haziran'da ateşkes çağrısı yaptılar. ABD Libya Büyükelçiliği, yayınlamış olduğu açıklamada ateşkesi öngören bu "Kahire Bildirgesi"ni memnuniyetle karşıladıklarını belirtti.⁹⁵ Bunun üzerine BM tarafından tanınan Serrac Başkanlığındaki UMH hükümeti ise bu bildireyi reddettiğini ilan etmiştir.⁹⁶

• Mısır Gündemi:

Sisi, "Kahire Bildirgesi" ismiyle yaptığı duyuruda Libya'ya yönelik yeni bir siyasi girişim başlattıklarını ve 8 Haziran'da ülke genelinde ateşkes çağrısı yaptıklarını bildirdi. Sisi, Hafter ve Libya Temsilciler Meclisi Başkanı Akile Salih ile gerçekleştirdiği görüşmenin ardından düzenlenen ortak basın açıklamasında, Cenevre müzakerelerine devam etme çağrısının yenilenmesi, Libya'dan tüm yabancı askerlerin çıkarılmasının görüşüldüğü belirtildi.⁹⁷

Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Hami Aksoy, Mısır Dışişleri Bakanı Samih Şukri'nin, 4 Haziran'da düzenlenen "İŞİD'le Mücadele Uluslararası Koalisyonu Küçük Grup Dışişleri Bakanları Toplantısı"nda yaptığı konuşmada, Türkiye-Libya bağlamında dile getirdiği "asılsız ithamları" reddettiklerini bildirdi. Aksoy, açıklamasında Libya halkının, ülkesinin birliğini ve geleceğini tehdit eden, kendi halkına zulüm etmekte beis görmeyen darbeci Hafter'i destekleyenleri, Libya'da yaşanan kaos ve istikrarsızlıktan dolayı daima sorumlu tutacağını altını çizdi.⁹⁸

IMF yaptığı açıklamada, koronavirüs salgınının ekonomik etkileriyle başa çıkmasına yardımcı olmak için Mısır'a 5,2 milyar dolar tahsis etme anlaşmasına vardığını söyledi.⁹⁹

■ ENERJİ GÜNDEMİ

• Dünya Geneli:

OPEC+ grubunun 6 Haziran 2020 tarihli toplantısı sonrasında üye ülkeler üretim kısıtlamasına Temmuz ayı boyunca devam etme kararı alırken, Suudi Arabistan günlük 1 milyon, Birleşik Arap Emirlikleri 100 bin, Kuveyt 80 bin varil ve Umman 10-15 bin varil ek kesinti yapmayı taahhüt etti.¹⁰⁰

Rusya'nın ikinci büyük petrol üreticisi Lukoil, yaptığı açıklamada düşük petrol fiyatları yüzünden, birinci çeyrekte gayri nakdi döviz ve varlık değer düşüklüğü kayıpları nedeniyle 668,99 milyon \$ net zarara uğradığını bildirdi.¹⁰¹

• Türkiye:

BOTAŞ, Fransa'nın enerji devi TOTAL'den 1,2 milyon ton sıvılaştırılmış doğal gaz satın almak için bir anlaşma imzaladı, anlaşmanın 2020'nin sonlarında başlayacağını ve üç yıl süreceğini belirtildi.¹⁰²

Türkiye, Salı günü yaptığı açıklamada, Libya'nın BM destekli Ulusal Anlaşma Hükümeti (GNA) ile yapılan anlaşma sonrasında Doğu Akdeniz'de planlanan arama ve sondaj çalışmalarına devam edeceğini söyledi. Enerji bakanı Fatih Dönmez, cuma günü yaptığı açıklamada, Türkiye'nin Doğu Akdeniz'de Libya ile imzaladığı anlaşma kapsamında üç veya dört ay içinde petrol arama çalışmalarına başlayacağını söyledi. 2019 yılında Türkiye, Libya'nın GNA'sı ile deniz sınırlaması konusunda bir mutabakat zaptı imzalamıştı.¹⁰³

• Ortadoğu:

İran, 1 Haziran'da Venezuela'ya veya herhangi bir müşteriye talep üzerine kargo gönderebileceğini ve ABD'nin kargoların gönderilmesini caydırmaya yönelik tehditlerine karşı çıkacağını açıkladı. İran, beş tanker tarafından taşınan kargo ile Venezuela'ya yaklaşık 210.000 mt benzin sağlamıştı.¹⁰⁴

Katar'dan sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) taşıyan iki tanker İngiltere'ye gitmektedir. Toplam kapasiteleri 474 bin metreküp olan iki tankerin 15 Haziran da varması planlanırken, daha önce de 4 tanker İngiltere'ye LNG taşımıştı.¹⁰⁵

Umman'da, devlet tarafından işletilen Umman Petrol Geliştirme şirketine (PDO) elektrik sağlayacak olan 100 MW'lık bir güneş paneli operasyonu başlatıldı. Amin fotovoltaik (PV) alanı, 23 yıllık bir güç satın alma anlaşması ile Petrol İdaresi Umman LLC (PDO) ile faaliyet gösterecek ve iç operasyonlarını sağlayacak. Yılda 15.000 konuta elektrik tedarik etmeye yetecek ve 225.000 ton karbondioksit (CO2) emisyonunu salınımı elektrik üretmesi bekleniyor.¹⁰⁶

Qatar Petroleum, Güney Kore'nin "Big 3" tersaneleri ile 19.23 milyar \$ maliyetle 100'den fazla gemi temin etmek için gemi inşa anlaşmaları imzaladı. Daewoo Gemi İnşa ve Deniz Mühendisliği, Hyundai Heavy Industries ve Samsung Heavy Industries ile imzalanan anlaşmalar, 2027 yılına kadar üç şirketin LNG gemi inşa kapasitesinin önemli bir bölümünü ayıracak.¹⁰⁷

Mısır Petrol Bakanı Tarek El-Molla, Mart 2019'da başlatılan Kızıldeniz'de deniz aşırı petrol ve doğalgaz arama/çıkarma konusundaki imtiyazlar için ilk uluslararası ihaleyi kazanan şirketlerle petrol ve gaz arama sözleşmeleri uygulamaya koyduklarını açıklamasında bulundu. Bölgeye petrol yatırımının haritasına yerleştirmek amacıyla tüm petrol alanlarında yeni projeler başlatarak güney Mısır'ın gelişimi için aktif rol oynayacağını belirtti. Ayrıca bakanlık,

Yukarı Mısır'ın tüm bölgelerindeki evlere gaz dağıtım çabalarını hızlandırdığını bildirdi. Yukarı Mısır valiliğinde 137.025'ten fazla konuta Temmuz 2019'dan Nisan 2020'ye kadar doğal gaz şebekesine bağlandığını bildirdi.¹⁰⁸

Cezayir Enerji Bakanlığı 2020-2024 yılları arasında 4.000 MW güneş fotovoltaik (PV) tesisi kurmayı planlıyor. Bu 3.2 milyar dolar ile 3.6 milyar dolar arasında bir yatırım yapılmasını gerektirecek. 4.000 MW'lık Tafouk 1 projesi, hükümetin programı kapsamında 2030 yılına kadar 22GW temiz enerji geliştirmek için en son plan. Resmi hükümet açıklamasına göre, Tafouk 1, Cezayir'in yakıt kaynaklarını korurken ulusal enerji talebini karşılamasına izin verecek.¹⁰⁹

Umman Salalah'ın yaklaşık 300 km kuzeyinde yer alan Nimr yakınlarında bulunan Amin fotovoltaik santralının inşası ve geliştirilmesi için 94 milyon USD yatırım yaptı. Projenin toplam kurulu gücü 100 MW'dır. MW başına yatırım 0.94 milyon ABD Doları olacaktır. Tesis geliştirme, finanse etme, inşa etme, işletme ve bakım sözleşmesi Ocak 2019'da Umman'ın Marubeni Corporation, Umman Gaz Şirketi SAOC, Bahwan Yenilenebilir Enerji Şirketi LLC tarafından kurulan ve geliştirilen özel amaçlı bir şirket olan Amin Yenilenebilir Enerji Şirketi SAOC'a verilmişti.¹¹⁰

Mısır yaptığı açıklamada, Batı Çölü'nde büyük miktarlarda ham petrol ve doğal gaz üretecek yeni bir petrol sahası keşfi yapıldığını söyledi. Açıklamaya göre, keşif, Batı Tatlısı'nda Al Salemia Well-5'i deldikten sonra Abu Sennan imtiyazında Borg Al Arab Petrol Şirketi tarafından gerçekleştirildi. Yeni keşifin, üretim planına günde 4.100 varil ham petrol ve günde 18 milyon metreküp doğal gaz üretimi yapabilecek kapasitede olduğu ifade edildi.¹¹¹

İran Devlet Haber Ajansı IRNA, perşembe günü yaptığı açıklamada, İran'ın komşu ülkeye elektrik ihracatı için iki yıllık bir sözleşme imzaladığını belirtti. 2020 ve 2021'de elektrik ihracatı için bir sözleşme imzalandığı ifade edildi. Ayrıca Irak'ın ilk etapta 400 milyon dolarlık ödemenin yarısını aldığı da bildirildi.¹¹²¹¹³

Devlete ait Mehr Haber Ajansı'na göre İran, ülkenin benzin depolama kapasitesini artırmaya çalışıyor ve ham petrol depolama tanklarını boşaltmaya başladı. Kuzey İran'daki Neka petrol terminalinden Tahran petrol rafinerisine Neka-Rey aracılığıyla 770.000 varil ham petrol gönderildi. Benzinin İran için önemli bir ticaret ortağı olan Venezuela'ya ihracat için olduğunu ileri sürüyor.¹¹⁴

Cezayir Devlet enerji şirketi Sonatrach'ın İspanya'nın Cepsa'sından % 19.10 oranında ilave hisse aldıktan sonra Medgaz boru hattının ana hissedarı olduğunu söyledi. Anlaşmaya göre Sonatrach, Cezayir'den İspanya'ya doğal gaz taşıyan boru hattında İspanya'nın Naturgy Energy Group SA'nın %49'unu elinde bulunduracak.¹¹⁵

KAYNAKÇA

- 1 <https://www.middleeastmonitor.com/20200604-eu-proposes-485m-in-support-for-syria-refugees-in-turkey/>
- 2 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/125-civilians-killed-in-syria-in-may-watchdog/1861070>
- 3 <https://en.radiofarda.com/a/airstrike-attributed-to-israel-kills-nine-iran-backed-forces-in-syria/30655371.html>
- 4 https://www.syriahr.com/en/?p=168282&utm_source=rss&utm_medium=rss&utm_campaign=russia-delivers-second-batch-of-planes-to-syria-after-u-s-accuses-it-of-sending-jets-to-libya
- 5 <http://www.basnews.com/tr/babat/607502>
- 6 <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/baris-pinari-bolgesinde-tarim-alanlarini-hedef-alan-ypg-pkkli-terorist-yakalandi/1867255>
- 7 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/turkish-soldier-martyred-in-idlib-syria/1867090>
- 8 <https://www.aljazeera.com/news/2020/06/russian-air-raids-target-nw-syria-time-months-200603153449937.html>
- 9 <https://www.aa.com.tr/en/turkey/turkey-russia-carry-out-15th-joint-patrol-in-idlib-syria/1864810>
- 10 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/irakta-kazimi-kabinesinin-tamami-meclisten-gecti/1867588>
- 11 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/irakta-sii-milis-komutan-hadi-amiri-milletvekilliginden-istifa-etti/1867585>
- 12 <https://turkish.aawsat.com/home/article/2320601/kaz%C4%B1mi-washington-ile-m%C3%BCzakerede-bulunacak-heyeti-olu%C5%9Fturdu>
- 13 <https://turkish.aawsat.com/home/article/2315471/iraktan-abd-ile-stratejik-m%C3%BCzakere-a%C3%A7%C4%B1klamas%C4%B1>
- 14 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/irakta-hasdi-sabinin-yapilandirilmasina-iliskin-yeni-kararname/1865262>
- 15 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/kerkukteki-deas-operasyonunda-3-terorist-yakalandi/1865695>

- 16 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/kerkukteki-deas-operasyonunda-13-terorist-olduruldu-1861879>
- 17 <https://www.kurdistan24.net/tr/news/bdae64c9-765b-452b-8024-65b7cbf3c657>
- 18 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/irakta-deas-saldirisinda-2-olu-2-yarali/1862240>
- 19 <https://www.kurdistan24.net/tr/news/f4aced7a-3fc2-49f4-b106-5b85b57f48e6>
- 20 <https://www.middleeastmonitor.com/20200604-iraq-parliament-sets-end-june-as-deadline-for-draft-budget/>
- 21 <https://www.middleeastmonitor.com/20200606-iraq-confirms-full-compliance-with-crude-oil-production-cuts/>
- 22 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/irakta-son-24-saatte-1252-yeni-kovid-19-vakasi-goruldu/1867707>
- 23 <https://gds.gov.iq/covid-19-iraqs-higher-committee-for-health-and-national-safety-extends-nationwide-curfew/>
- 24 <https://www.kurdistan24.net/tr/news/784fb659-8d42-4e4f-8d5d-e98245db5dd3>
- 25 <https://www.middleeastmonitor.com/20200604-protesters-raid-office-force-iraq-health-director-to-resign/>
- 26 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/irana-ait-yuk-gemisi-irak-karasularinda-batti-/1865991>
- 27 https://www.facebook.com/watch/live/?v=698708674196274&ref=watch_permalink
- 28 https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=598142404147468&id=208901929738186
- 29 <http://turkmenelihaber.net/turkmeneli/item/17156-sairun-kitlesi-turkmenlerin-kabinede-yeralmalari-ulusal-bir-gorevdir.html>
- 30 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/kerkuk-te-deas-a-karsi-operasyon-baslatildi/1861545>
- 31 <http://turkmenelihaber.net/irak/item/17168-diyale-de-40-deas-mensubu-yakalandi.html>
- 32 <http://turkmenelihaber.net/turkmeneli/item/17177-kerkuk-un-tazehurmatu-kasabasina-bagli-turkmen-besir-koyu-nde-gosteri-duzenlendi.html>
- 33 <http://turkmenelihaber.net/turkmeneli/item/17154-kerkuk-teki-kriz-masasi-sokaga-cikmayasaginin-13-haziran-cumartesi-ye-kadar-devam-edecek.html>
- 34 <https://www.rudaw.net/sorani/middleeast/iraq/040620205?fbclid=IwAR3ReH9ttt7VeB-yTH3LAYUxMnp3acZEPmWUsTJUAg1jQ1v5wykC8-QiiYc>

- 35 <https://www.rudaw.net/sorani/middleeast/iraq/040620205?fbclid=IwAR3ReH9ttt7VeByTH3LAYUxMnp3acZEPmWUsTJUAg1jQ1v5wykC8-QiiYc>
- 36 <http://www.esta.krd/News.aspx?id=3561&MapID=1>
- 37 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/facebook-iraktaki-kurdistan-yurtseverler-birligi-istihbaratina-bagli-bircok-hesabi-sildi-/1867909>
- 38 <http://www.esta.krd/news.aspx?id=3735&mapid=1&fbclid=IwAR0qh7y458afaNTx0WxqhsSAKgvSJAo7CanV-1CV8H0w1arpXtd14K8Pzd8>
- 39 http://drawmedia.net/page_detail?smart-id=6045&fbclid=IwAR1yNlc9aIM0k-7BS6lStHAsNFx_mAVsRYTj_U6xKZhlheggxq2MFKL-Ztc
- 40 http://drawmedia.net/page_detail?smart-id=6045&fbclid=IwAR1yNlc9aIM0k-7BS6lStHAsNFx_mAVsRYTj_U6xKZhlheggxq2MFKL-Ztc
- 41 <https://www.kurdistan24.net/so/default>
- 42 <https://news.google.com/covid19/map?hl=tr&gl=TR&ceid=TR:tr>
- 43 <https://www.airnewstimes.com/suudi-arabistan-kral-abdulaziz-havalimani-acildi-52442-haberi.html>
- 44 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/arap-ulkeleri-ve-arap-birliginden-kahire-bildirgesine-destek/1867942>
- 45 <https://www.express.co.uk/sport/football/1292535/Newcastle-takeover-Saudi-consortium-300m-deal-Qatar-beoutQ>
- 46 <https://www.haberler.com/suudi-arabistanli-aktivistler-tutuklu-hezlul-un-13280723-haberi/>
- 47 <https://news.google.com/covid19/map?hl=tr&gl=TR&ceid=TR:tr>
- 48 <https://www.trthaber.com/haber/dunya/baeye-ait-siha-libya-ordusuna-saldiridi-2-asker-yasamini-yitirdi-490073.html>
- 49 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/libya-ordusu-sirtede-baeye-ait-siha-dusurdu/1867925>
- 50 <https://www.trthaber.com/haber/dunya/bae-yahudi-toplulugu-kuruldu-490307.html>
- 51 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/baede-cezalari-biten-insan-haklari-aktivistleri-tahliye-edilmiyor-/1867065>
- 52 <https://news.google.com/covid19/map?hl=tr&gl=TR&ceid=TR:tr>

- 53 <https://www.arabianaerospace.aero/qatar-airways-and-unhcr-establish-international-aid-partnership.html>
- 54 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/katar-korfez-krizinin-cozumune-yonelik-yeni-girisimden-umitli/1867369>
- 55 <https://splash247.com/qatar-petroleum-signs-19bn-lng-carrier-agreement-with-south-korean-yards/>
- 56 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2898439&Language=en>
- 57 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2898542&Language=en>
- 58 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2898336&Language=en>
- 59 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2897717&Language=en>
- 60 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2898488&Language=en>
- 61 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2898269&Language=en>
- 62 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2898220&Language=en>
- 63 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2898165&Language=en>
- 64 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2898514&Language=en>
- 65 <https://gulfnews.com/world/gulf/oman/covid-19-oman-registers-866-new-cases-3-deaths-1.1591526222311>
- 66 <https://timesofoman.com/article/3015620/oman/government/his-majesty-issues-royal-decree-establishing-oman-investment-institution>
- 67 <https://gulfnews.com/world/gulf/oman/oman-begins-plans-for-first-national-satellite-programme-1.71891015>
- 68 <https://www.bna.bh/en/HMKingorderstoincreasemonthlyallowancesforRHF-sponsoredorphans-widows.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlZON1%2bDj1vLJQ0owDCDDJWbObV7AY%3d>
- 69 <https://coronavirus.jhu.edu/map.html>
- 70 <https://www.bna.bh/en/BahraininewspapersQatarstillssupportsterrorisminterferesintocountriesdomesticaffairs.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlZON1%2bDkBXJkH4deCnPZC6nTCPZx0%3d>
- 71 <https://www.bna.bh/en/BahrainwelcomesEgyptianPresidentsinitiative.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlZON1%2bDo9qLVXtQ8dVUoPTJzSMak%3d>

- 72 <https://www.bna.bh/en/HMKingcondoleswithSaudimonarch.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDrcEXJ2%2bZFHf%2bpycfIMFmVo%3d>
- 73 <https://www.middleeastmonitor.com/20200605-yemen-houthis-make-advances-towards-entrances-of-marib-city/>
- 74 <https://www.middleeastmonitor.com/20200601-saudi-led-coalition-claims-intercepting-houthi-drones/>
- 75 <https://www.middleeastmonitor.com/20200604-houthis-launch-recruitment-campaign-in-conjunction-with-disappearance-of-dozens-of-children/>
- 76 <https://www.middleeastmonitor.com/20200604-yemen-uae-is-sending-militias-to-destroy-not-help-us/>
- 77 <https://www.unocha.org/yemen2020>
- 78 <https://www.nytimes.com/aponline/2020/06/01/world/middleeast/ap-ml-yemen-aid-at-risk.html>
- 79 <https://coronavirus.jhu.edu/map.html>
- 80 http://www.china.org.cn/world/Off_the_Wire/2020-06/08/content_76136688.htm
- 81 <https://www.moroccoworldnews.com/2020/06/304731/moroccos-lower-house-to-discuss-lockdown-lifting-strategy-june-11/>
- 82 <https://www.moroccoworldnews.com/2020/06/304502/spanish-official-morocco-spain-relations-excellent-important/>
- 83 <https://english.aawsat.com/home/article/2320266/arab-monetary-fund-provide-loans-morocco-tunisia>
- 84 <https://www.moroccoworldnews.com/2020/06/305131/csmd-chief-stirs-uproar-for-sharing-progress-report-with-french-ambassador/>
- 85 <https://www.arabnews.com/node/1685211/middle-east>
- 86 <https://af.reuters.com/article/commoditiesNews/idAFL8N2DK0F8>
- 87 <https://thearabweekly.com/algerian-leader-al-qaeda-islamic-maghreb-killed-mali>
- 88 <https://www.theafricareport.com/29214/algeria-to-end-51-49-rule-doors-open-to-foreign-investment/>

- ⁸⁹ <https://www.defenceweb.co.za/featured/malis-armed-forces-receiving-53-vehicles-from-algeria/>
- ⁹⁰ <https://www.aa.com.tr/en/africa/zero-virus-cases-in-tunisia-for-4th-day-in-row/1868432>
- ⁹¹ <https://www.arabnews.com/node/1683281/middle-east>
- ⁹² <https://www.middleeastmonitor.com/20200606-tunisia-ghannouchi-insists-accusing-us-of-treason-means-shedding-our-blood/>
- ⁹³ <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/trabulus-ve-terhunenin-hafterden-kurtarilmasi-libyaya-dair-tum-hesaplari-degistirdi/1867354>
- ⁹⁴ <https://www.aa.com.tr/tr/libya/cumhurbaskani-erdogan-libya-basbakani-serrac-ile-bir-araya-geldi/1865102>
- ⁹⁵ <https://www.state.gov/special-briefing-via-telephone-with-richard-norland-u-s-ambassador-to-libya/#.XtlH-ozQnFg.twitter>
- ⁹⁶ <https://twitter.com/LibyaReview>
- ⁹⁷ <https://af.reuters.com/article/commoditiesNews/idAFC6N2CH00Q>
- ⁹⁸ <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/turkey-rejects-egypts-accusations-over-libya/1867682>
- ⁹⁹ <https://newsbrig.com/imf-agrees-on-5-2b-for-egypt-as-virus-threatens-economy/35933/>
- ¹⁰⁰ https://www.opec.org/opec_web/en/press_room/306.htm
- ¹⁰¹ [https://af.reuters.com/article/commoditiesNews/idAFR4N2D7004#:~:text=MOSCOW%2C%20June%203%20\(Reuters\),exchange%20and%20asset%20impairment%20losses.](https://af.reuters.com/article/commoditiesNews/idAFR4N2D7004#:~:text=MOSCOW%2C%20June%203%20(Reuters),exchange%20and%20asset%20impairment%20losses.)
- ¹⁰² <https://www.hellenicshippingnews.com/botas-total-sign-deal-for-1-2mln-tonnes-of-lng-supply-sources/>
- ¹⁰³ http://www.xinhuanet.com/english/2020-06/02/c_139108579.htm
- ¹⁰⁴ <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/latest-news/oil/060120-iran-ready-to-supply-more-oil-products-to-venezuela-despite-trump-warnings>
- ¹⁰⁵ https://www.zawya.com/mena/en/business/story/Two_more_Qatari_LNG_tankers_due_in_Britain_in_addition_to_four_scheduled_earlier-TR20200601nL8N2DE0YWX2/
- ¹⁰⁶ [https://renewablesnow.com/news/omans-100-mw-amin-pv-farm-starts-supplying-power-for-pdo-700952/#:~:text=June%201%20\(Renewables%20Now\)%%20%2D,News%20Agency%20\(ONA\)%20reports.](https://renewablesnow.com/news/omans-100-mw-amin-pv-farm-starts-supplying-power-for-pdo-700952/#:~:text=June%201%20(Renewables%20Now)%%20%2D,News%20Agency%20(ONA)%20reports.)

- ¹⁰⁷ [https://www.reuters.com/article/qatar-petroleum-ships/qatar-petroleum-signs-19-bln-shipbuilding-agreements-with-korean-companies-statement-idUSS8N2AK006#:~:text=DUBAI%2C%20June%201%20\(Reuters\),in%20a%20statement%20on%20Monday.](https://www.reuters.com/article/qatar-petroleum-ships/qatar-petroleum-signs-19-bln-shipbuilding-agreements-with-korean-companies-statement-idUSS8N2AK006#:~:text=DUBAI%2C%20June%201%20(Reuters),in%20a%20statement%20on%20Monday.)
- ¹⁰⁸ <https://menafn.com/1100246316/Egypt-initials-oil-exploration-contracts-in-Red-Sea>
- ¹⁰⁹ <https://www.power-technology.com/comment/algeria-plans-3bn-solar-project/>
- ¹¹⁰ <https://www.pv-magazine.com/2020/06/02/omani-oil-provider-switches-on-100-mw-solar-park/>
- ¹¹¹ http://www.xinhuanet.com/english/2020-06/04/c_139111927.htm
- ¹¹² <https://www.reuters.com/article/us-iran-iraq-electricity/iran-signs-two-year-contract-with-iraq-to-export-electricity-irna-idUSKBN23B131>
- ¹¹³ Muhtelif kaynaklarda ilgili meblağın tamamının veya yarısının ödendiğine ilişkin farklı haberlere yer verilmiştir.
- ¹¹⁴ <https://www.tankstagemag.com/2020/06/01/iran-emptying-crude-tanks-to-store-more-gasoline/>
- ¹¹⁵ <https://pgjonline.com/news/2020/06-june/algerias-sonatrach-becomes-majority-shareholder-in-medgaz-pipeline>